

Dr. Işık Aslı HAN

**SÖZLEŞMEDEN DOĞAN
YAN YÜKÜMLÜLÜKLERİN İHLALİ**

İÇİNDEKİLER

TAKDİM	V
ÖNSÖZ	VII
KISALTMALAR LİSTESİ.....	XIX
GİRİŞ.....	1
I. KONUNUN TAKDİMİ VE ÖNEMİ.....	1
II. ÇALIŞMADA İZLENEN YÖNTEM	4
III. KONUNUN SINIRLANMASI VE PLAN	5

BİRİNCİ BÖLÜM

Ş1. YAN YÜKÜMLÜLÜK KAVRAMI

I. SÖZLEŞME İLİŞKİSİNDEN DOĞAN YÜKÜMLÜLÜKLERE GENEL BAKIŞ VE YAN YÜKÜMLÜLÜK KAVRAMI.....	7
A. Edim Yükümlülükleri	10
1. Asli Edim Yükümlülüğü	10
2. Yan Edim Yükümlülüğü	11
a. Yan edim yükümlülüğü kavramı.....	11
b. Gerekli bir kavram mı, tertium non datur mu?	13
B. Tali Yükümlülükler.....	16
C. Külfetler	17
D. Yan Yükümlülükler.....	19
1. Yan Yükümlülük Kavramı	19
2. Yan Yükümlülük Kavramının Teorik Dayanakları	21
a. Kavramın tarihsel gelişimi	21
b. Kavramın hukuki temeli.....	24

i. Kaynağı dürüstlük kuralı olan yeknesak borç ilişkisine dayandığı görüşü	26
ii. Sözleşmenin dürüstlük kuralı ışığında tamamlanması görüşü	28
iii. Değerlendirme	30
3. Dürüstlük Kuralının Yan Yükümlülüklerin Varlığının ve Kapsamının Tespitindeki Rolü	32
E. Yan Yükümlülükler ile Edim Yükümlülükleri ve Külfetler Arasındaki İlişki	33
1. Yan Yükümlülükler ve Edim Yükümlülükleri Arasındaki Ayrım	33
a. Kavramlar arasındaki ilişki ve terminolojideki güçlük.....	33
b. Ayrımda esas alınacak kriterler	35
i. Amaç	37
ii. Malvarlığına etki	37
iii. Aynen ifa talebine elverişlilik	37
iv. İkinci bir talebe elverişlilik	44
c. Ayrımın hukuki sonucu.....	44
d. Değerlendirme	46
2. Yan Yükümlülükler ve Külfetler Arasındaki İlişki	48
II. YAN YÜKÜMLÜLÜK KAVRAMININ HUKUKİ DAYANAĞI VE İŞLEVLERİ	49
A. Karşılaştırmalı Hukuk Bağlamında Yan Yükümlülük Kavramının Hukuki Dayanağı	49
1. Kıta Avrupası Hukukunda	51
a. Roma Hukukundan Avrupa'daki Kodifikasyon Sürecine Kadar Koruma Yükümlülüklerinin İzlediği Gelişim	51
b. Alman Hukukunda.....	52
c. Fransız Hukukunda.....	57
i. Obligation de securité kavramının doğuşu	57
ii. Obligation de securité'nin hukuki temeli	58

d. İsviçre Hukukunda.....	60
e. Türk Hukukunda	61
2. İngiliz Hukukunda Benzer Bir Kavram: implied terms	64
a. İngiliz hukukunda dürüstlük kuralı veya benzer bir kavramın yeri.....	64
b. Implied term kavramı	67
c. Implied term türleri	68
3. Uluslararası Hukuk Metinlerinde	72
a. Milletlerarası Mal Satımına İlişkin Sözleşmeler Hakkında Birleşmiş Milletler Antlaşması (CISG).....	72
b. Avrupa Sözleşme Hukuku İlkeleri (PECL).....	75
c. Uluslararası Ticari Sözleşmelere İlişkin UNIDROIT İlkeleri (PICC)	77
B. Yan Yükümlülüklerin İşlevleri.....	81
1. Yan Yükümlülüklerin İfaya Yardım İşlevi.....	81
2. Yan Yükümlülüklerin Bütünlük Menfaatini Koruma İşlevi	81
3. Yan Yükümlülüklerin İşlem Menfaatini ve Malvarlığını Koruma İşlevi.....	82
4. Yan Yükümlülüklerin Taraflar Arasındaki Güç Dengesini Koruma İşlevi.....	83
a. Karar verme özgürlüğünü koruma işlevi	83
b. Bilgi asimetrisini ve güç dengesizliğini giderme işlevinin ekonomik analizi	85

İKİNCİ BÖLÜM

Ş2. YAN YÜKÜMLÜLÜK TÜRLERİ

I. KAYNAĞINA GÖRE YAN YÜKÜMLÜLÜK TÜRLERİ	89
A. Kanundan Doğan Yan Yükümlülükler	89
B. Dürüstlük Kuralından Doğan Yan Yükümlülükler	90
C. Sözleşmede Kararlaştırılan Yan Yükümlülükler	91

1. Genel Olarak	91
2. Yan Yükümlülüklerle İlişkin Anlaşmaların Geçerlilik Şeklinin Kapsamına Girip Girmediği Meselesi	92
II. KORUDUĞU MENFAATİN TÜRÜNE GÖRE YAN YÜKÜMLÜLÜK TÜRLERİ	94
A. İfaya Bağlı Yan Yükümlülükler	97
B. Koruma Yükümlülükleri (İfaya Bağlı Olmayan Yan Yükümlülükler).....	100
1. Kavram	100
2. Koruma Yükümlülüklerinin Sözleşmesel Sorumluluk Alana Teşmili.....	101
3. Koruma Yükümlülüklerinin Kaynakları	104
4. Koruma Yükümlülüklerinin Doğmasının Şartları	105
a. Özel bir güven bağının varlığı	105
i. Sözleşme.....	106
ii. Sözleşme benzeri hukuki ilişki.....	106
iii. Tek taraflı hukuki işlem	109
iv. Yasal borç ilişkisi.....	110
v. Hatır ilişkisi.....	112
b. Özel güven bağı vesilesiyle bir tarafın hukuki alanını, karşı tarafın etki ve müdahalesine açmış olması.....	113
c. Hukuk düzeninin özel güven bağının korunmasını meşru ve adil görmesi.....	114
III. ETKİ ANINA GÖRE YAN YÜKÜMLÜLÜK TÜRLERİ.....	114
A. Sözleşme Görüşmeleri Döneminde Doğan Koruma Yükümlülükleri	115
1. Sözleşme Öncesi Dönemde Doğan Yükümlülüklerin Hukuki Temeli	115
2. Sözleşme Öncesi Yükümlülüklerin Tabi Oldukları Hukuki Rejim.....	117
B. Sözleşme Süresince Devam Eden Yan Yükümlülükler.....	119

C. Sözleşmenin Sona Ermesinden Sonra Etkisi Devam Eden Yan Yükümlülükler.....	119
1. Etkisi Devam Eden Yükümlülük Kavramı.....	119
2. Hukuki Niteliği İtibariyle Yan Yükümlülük Olmaları	120
3. Etkisi Devam Eden Yan Yükümlülüklerin Özellikleri	122
4. Varlık Süresi.....	124
IV. KONULARINA GÖRE YAN YÜKÜMLÜLÜK TÜRLERİ	125
A. Hazırlama, Sağlama ve Muhafaza Yükümlülükleri.....	125
B. Sözleşmenin Amacına Sadık Davranma, Amacı Tehlikeye Düşürmeme ve Sözleşmeye Sadakat Yükümlülüğü.....	127
1. Kavram	127
2. Örnek Haller	129
C. Açıklama, Bilgilendirme ve Aydınlatma Yükümlülükleri.....	131
1. Kavram	131
2. Örnek Haller	134
3. Özel Olarak Sigorta Ettirenin Bildirim Yükümlülüğünün Niteliği.....	136
D. İş birliği Yapma Yükümlülüğü.....	138
1. Kavram	138
2. Örnek Haller	140
a. Genel olarak	140
b. İfa engelleri hukukunda.....	140
c. Resmi izin ve onay gereken hallerde.....	140
d. Sözleşme görüşmeleri döneminde doğan iş birliği yükümlülükleri.....	141
E. Yeniden Müzakere Yükümlülüğü	142
F. Koruma ve Gözetme Yükümlülükleri	146
G. Özen Yükümlülüğü	147
H. Gizlilik ve Sır Saklama Yükümlülüğü	149
I. Sürdürülebilirlik Klotları.....	150

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM
§3. YAN YÜKÜMLÜLÜKLERİN İHLALİNİN
BORCA AYKIRILIK SİSTEMİ İÇİNDEKİ
YERİ VE İHLALİN SONUÇLARI

I. YAN YÜKÜMLÜLÜKLERİN İHLALİNİN BORCA AYKIRILIK SİSTEMİ İÇİNDEKİ YERİ	155
A. Karşılaştırmalı Hukukta Yan Yükümlülüklerin İhlali	156
1. Alman Hukukunda Yan Yükümlülüklerin İhlali	156
2. Fransız Hukukunda Obligation de Sécurité İhlali	160
3. Uluslararası Sözleşme Hukukundaki Yeni Yaklaşımlar İşğında Yan Yükümlülüklerin İhlali	161
B. Türk ve İsviçre Hukuklarında Yan Yükümlülüklerin İhlali.....	162
1. Borca Aykırılık Sistemine Genel Bakış	162
2. Yan Yükümlülüklerin İhlalinin Borca Aykırılık Sistemindeki Yeri.....	167
a. Yan yükümlülüklerin ihlali kavramı.....	167
b. Terminoloji sorunu	168
3. Çalışmada Benimsenen Terminoloji.....	172
II. YAN YÜKÜMLÜLÜKLERİN İHLALİ HALİNDE UYGULANACAK HUKUK KURALLARININ TESPİTİ	173
A. Genel Hükümlerin Uygulanabilirliği	173
1. Öğretideki Görüşler.....	173
2. Değerlendirme.....	177
B. Borcun Konusuna Göre Yan Yükümlülüklerin İhlaline Uygulanacak Hükümler	179
1. Yükümlülüğün Koruduğu Menfaatin Türüne Göre Uygulanacak Hükümlerin Değerlendirilmesi.....	180
2. Yükümlülüğün Konusuna Göre Uygulanacak Hükümlerin Değerlendirilmesi	180
C. Koruma Yükümlülüklerinin İhlalinin Haksız Fiil Sorumluluk Rejimi ile İlişkisi	184

III. ÖZELLİK ARZ EDEN HALLER.....	188
A. İş Görme Sözleşmelerinde Özen Yükümlülüğünün İhlali	188
B. Sözleşmenin İhhalinin Öngörülebilmesi.....	193
1. Türk ve İsviçre Hukukundaki Görüşler	193
2. Değerlendirme.....	195
C. Sözleşme Görüşmeleri Döneminde Doğan Yan Yükümlülüklerinin İhlaline İlişkin Özel Rejimler.....	195
1. Culpa in Contrahendo Sorumluluğu	196
2. Ayıba Karşı Tekeffül Sorumluluğu	198
a. Ayıba karşı tekeffül sorumluluğunun yan yükümlülüklerin ihlaliyle ilişkisi	198
b. Taleplerin yarışması	199
3. Aldatma Nedeniyle İrade Sakatlığından Doğan İptal Hakkı .	201
a. İptal hakkının hukuki niteliğine ilişkin genel açıklama....	201
b. Aldatılanın bir yan yükümlülüğün ihlali nedeniyle korunması	203
4. Tüketici Sözleşmelerinde Bilgilendirme Yükümlülüğünün İhlali	205
IV. YAN YÜKÜMLÜLÜKLERİN İHLALİ HALİNDE TANINACAK HUKUKİ İMKÂNLAR.....	208
A. Ödemezlik Def'i.....	210
B. Aynen İfa Talebi.....	213
C. Sözleşmenin Sona Erdirilmesi.....	215
1. Özel Hüküm Gereği Sözleşmeyi Sona Erdirme Hakkı.....	215
2. Borca Aykırılığa İlişkin Genel Hükümlerin Uygulanmasıyla Sözleşmeyi Sona Erdirme Hakkı	216
a. TBK m. 112 hükmü kapsamında sözleşmeden dönme... 217	
b. TBK m. 125'in kıyasen uygulanmasıyla sözleşmeden dönme.....	222
c. Değerlendirme	224
3. Sözleşmenin Sona Erdirilmesinin Koşulları	226

a.	Temel koşul olarak yan yükümlülüğün ihlalinin belirli bir ağırlığa ulaşmış olması.....	226
i.	Alman hukukunda.....	226
ii.	İsviçre hukukunda.....	228
iii.	İngiliz hukukunda.....	229
iv.	Türk hukukunda	233
b.	Süre verilmesi veya ihtarda bulunulması gerekliliği	236
D.	Tazminat Talebi	238
1.	Tazminat Sorumluluğunun Doğmasının Şartları.....	238
2.	Sorumluluğun Kurulması Bakımından Özel Durumlar	238
a.	Tazminat talebinin tabi olduğu hükümler	238
b.	Yardımcı kişinin fiilinden doğan sorumluluk	239
c.	Üçüncü kişi yararına sözleşmelerde talep hakkı sahibi....	240
3.	Tazmini Talep Edilebilir Zararın Kapsamı	241
a.	İfa yerine tazminat talep edilmesi ve aynen ifa talebine ek olarak tazminat talebi halinde	242
i.	TBK m. 112 ve TBK m. 125/1-2'ye göre tazmin edilecek zararın niteliği.....	242
ii.	Yan yükümlülüklerin ihlalinde olumlu zararın tazmini	243
b.	TBK m. 125/3'e göre sözleşmeden dönme imkânına başvurulmasıyla beraber zararın tazmininin talep edilmesi	245
4.	Tazmin Edilecek Zarar Türlerine Genel Bakış	246
5.	Ceza Koşulu, Götürü Tazminat veya Sorumsuzluk Anlaşmasına Yer Verilmesi	250
a.	Sorumluluğun kapsamına yönelik anlaşmalar.....	250
b.	Özel olarak ceza koşulunun incelenmesi	251
E.	Karşı Edimin Uyarlanması	253
F.	Zamanaşımı	255
1.	Aynen İfa Talebine Uygulanacak Zamanaşımı Süresine İlişkin Hususlar	256

---

2. Sözleşmeden Dönme Halinde İade Talebine Uygulanacak Zamanaşımı Süresine İlişkin Hususlar	256
3. Tazminat Talebine Uygulanacak Zamanaşımı Süresine İlişkin Hususlar	257
a. Zamanaşımı süresi.....	257
b. Zamanaşımı süresinin başlangıç anı	261
SONUÇ	265
KAYNAKÇA.....	281